

บทเรียนจากคนชั่วช้า

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทวีศักดิ์ ญาณประทีป
คณะมนุษยศาสตร์

ถ้าในโลกนี้ไม่มีคนชั่วช้า สัจธรรมของพระพุทธเจ้าก็คงไร้ความหมาย เพราะตลอดชีวิตของคนเราย่อมประสบกับคนเช่นนี้อยู่มากมาย คนที่ผ่านโลกมานานย่อมเข้าใจในเล่ห์เพทุบายของบุคคลเหล่านี้ บ่อยครั้งที่แม้ว่าคนจะผ่านโลกมานานแต่ก็ต้องพบกับความชอกช้ำใจเพราะให้ความรักแก่คนพวกนี้ โดยคิดว่าความรักความเมตตาและการช่วยเหลือเกื้อกูล จะทำให้คนชั่วช้ากลับตัวเป็นคนดีได้ ทั้ง ๆ ที่พระพุทธองค์ทรงเตือนไว้แล้วว่า การทำบุญคุณแก่คนชั่วช้านั้น “เปรียบเหมือนการหว่านพืชลงไปในกองไฟ นอกจากไม่มีโอกาสงอกงามขึ้นมาได้เลยแล้วยังไหม้มอดหมดสิ้นด้วย” ในมงคลสูตร 38 ประการ อันเป็นคำสอนของพระศัพทญาณ ทรงกล่าวไว้ว่า “อเสวนา จ พาลาน” หมายถึงอย่าคบคนพาลคนชั่วช้า แม้ในสุภชาติไทยเราก็มีคำเตือนเช่นนี้อยู่ เช่น คบคนดีเป็นศรีแก่ตัว คบคนชั่วอับราชย์, คบคนให้ดูหน้า ชื้อผ้าให้ดูเนื้อ หรือ คบพาลพาลพาไปหาผิด เป็นต้น บทเรียนจากคนชั่วช้านอกจากจะทำให้

ผู้เกี่ยวข้องพบความชอกช้ำใจแล้ว ผลที่เกิดจากการกระทำของคนชั่วช้ายังกระทบไปทั่ว ทั้งในครอบครัว สังคม และชาติบ้านเมือง ครอบครัวใดที่เลี้ยงคนชั่วช้ำไว้ ครอบครัวนั้นย่อมมีแต่ความเดือดร้อนเป็นเบื้องต้น และหายนะในที่สุด ดังที่เราเคยเห็นในข่าวหนังสือพิมพ์เสมอ ๆ ว่า “ลูกบุญธรรมพาพวกเข้าปล้นบ้านแม่ กวาดทรัพย์สินไปเกลี้ยงตุ้” หรือ “ลูกชายพาพวกมาดักจู่พ่อ เพราะแค้นใจขอเงินแล้วไม่ให้” ฯลฯ ในสังคมที่ชิงดีชิงเด่นชิงความเป็นใหญ่ คนชั่วช้ามักมีวิธีการต่าง ๆ ที่จะยกฐานะของตนขึ้นสู่ที่สูง ยอมทำทุกสิ่งทุกอย่าง หรือทำลายทุกสิ่งทุกอย่างที่ขัดขวางความประสงค์ของเขา ซึ่งในทุกวันนี้ย่อมเห็นอยู่ ใครก็ตามที่อยู่ ในตำแหน่งสูงขัดขวางผลประโยชน์ของคนชั่วช้ำเหล่านี้ มักจะถูกบัตรสนเท่ห์หรือค้ำกล่าวหาเนื่อง ๆ จึงกล่าวได้ว่าคนชั่วช้าย่อมไร้ศีลธรรมโดยสิ้นเชิง

นิทานสุภาษิตไทยซึ่งเป็นตัวอย่างเบื้องต้นในการปลุกฝังเยาวชน ให้เป็นคนดี จะมีเรื่องเช่นนี้ชี้แนะให้เยาวชนได้เห็นและรู้ว่าคนชั่วช้ำปฏิบัติตนเช่นไร นิทานสุภาษิตที่นำมาเล่านี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์เพื่อให้เหมาะแก่จริตและอุปนิสัยของเยาวชน ตัวอย่างเช่นเรื่องแมวกับแร้ง ที่มีเรื่องเล่าว่า แร้งแก่อาศัยอยู่ที่ต้นไม้ใหญ่ มีนกอาศัยร่วมอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากตนแก่แล้ว จึงทำหน้าที่เฝ้าลูกนกทั้งหลาย ต่อมาแมวตัวหนึ่งหนีภัยมาขออาศัยอยู่ แร้งแก่มิยอมให้อาศัยเพราะรู้ว่าเป็นศัตรูของลูกนก แต่ทนนอ่อนน้อมไม่ได้จึงรับไว้ อยู่มาไม่นานแมวก็ขโมยลูกนกกินวันละตัวสองตัว จนนกทั้งหลายเข้าใจผิดคิดว่าแร้งแกจับลูกนกกินจึง

ช่วยกันรุมจิกตีแรงแค้นนั้นจนตาย นี่เป็นตัวอย่างของความชั่วช้าที่ทำให้
ผู้มีคุณต้องถึงความวิบัติ

ส่วนในทางศาสนา มีตัวอย่างให้เห็นได้ชัดที่สุดคือพระเทวทัต
พระเทวทัตบวชตามพระพุทธเจ้า ครั้นเห็นว่าพระพุทธเจ้ามีคนเคารพ
นับถือและเลื่อมใสมาก ทำให้ตนเองอยากเป็นใหญ่ขึ้นบ้าง จึงพยายาม
หาทางทำร้ายพระพุทธเจ้าอยู่เสมอเมื่อมีโอกาส อย่างเช่นที่เมืองโกสัมพี
พระเทวทัตพยายามยุยงให้สงฆ์แตกกันเป็นสองฝ่ายทะเลาะวิวาทกัน จน
แม้แต่พระพุทธเจ้าจะห้ามปรามสักเท่าใด สงฆ์เหล่านั้นก็หาได้เชื่อฟังไม่
ทำให้พระพุทธเจ้าต้องเสด็จหนีไปยังเมืองอื่น สงฆ์เหล่านั้นจึงสำนึกผิด
กลับปรองดองกันดังเดิม การทำร้ายพระพุทธเจ้ายังดำเนินต่อไปด้วยการ
หมายทำลายชีวิตของพระผู้มีพระภาคเจ้า เช่น การให้ช่างนาฬาคีรี
ทำลายชีวิตพระพุทธเจ้า เป็นต้นเรื่องของคนชั่วช้าเยี่ยงพระเทวทัตที่
พยายามชิงความเป็นใหญ่เหนือพระพุทธองค์ เป็นเรื่องที่คนทั่วไปซึ่ง
นับถือพระพุทธศาสนาไว้ดีก็คือ การยุให้พระเจ้าอชาตศัตรูกระทำปีติฆาต
โดยการทูลยุยงพระเจ้าอชาตศัตรูให้ชิงราชสมบัติจากพระเจ้าพิมพิสาร
เมื่อพระเจ้าพิมพิสารทรงทราบเรื่อง จึงทรงยกราชสมบัติให้พระโอรส
พระเทวทัตทูลยุยงให้พระเจ้าอชาตศัตรูปลงพระชนม์ชีพพระบิดา พระ-
โอรสไม่กล้ากระทำ พระเทวทัตทูลแนะนำอีกให้จับพระเจ้าพิมพิสารไป
ขังคุกและทรมานจนพระเจ้าพิมพิสารสิ้นพระชนม์ ตัวอย่างนี้ในทาง
ศาสนาชี้ให้เห็นว่า ผู้คบหาสมาคมกับคนชั่วช้า ย่อมได้รับความชอกช้า
ใจเสมอ

ในประวัติศาสตร์ของชาติไทยอันยาวนาน ชาติไทยต้องประสบ
กับคนชั่วช้า คนทรยศต่อชาติต่อแผ่นดินซึ่งได้ให้ความร่วมมือได้
ขาด อันเห็นตัวอย่างได้จากประวัติศาสตร์ชาติไทย เช่น พระยาจันจันตุ
สุกัพระยาบงกชเจ้าอนุวงศ์แห่งเมืองเวียงจันทน์ แต่ก็ช่างเถิดเพราะเขา
เหล่านั้นมิใช่คนไทย เพียงแต่แผ่นดินไทยและพระมหากษัตริย์ไทยได้
ให้ความร่วมมือแก่เขา ผู้ที่ควรกล่าวถึงเป็นตัวอย่างคนไทยที่ชั่วช้าก็คือ
พระยาจักรี ในสงครามระหว่างไทยกับพม่าคราวเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่
1 ไทยแม้จะมีกำลังรพลน้อย ด้วยใจนักสู้ จึงสามารถรักษาบ้านเมืองไว้
ได้ แต่เพราะไทยเรามีคนชั่วช้าเยี่ยงพระยาจักรี บ้านเมืองจึงพินาศล่มจม
ในที่สุด ในเรื่องไทยรบพม่าพระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา
คังสุภะ ก้าวถึงเหตุการณ์บ้านเมืองในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ
แสดงให้เห็นว่าไทยเราพร้อมจะต่อสู้กับข้าศึกเพียงใด เช่น

1. “ให้ตั้งบ้อมเพชรและหอรบระยะไกลกัน แต่เส้นหนึ่ง” อธิบาย
ความข้อนั้นว่า บ้อมเพชรซึ่งตั้งตรงแม่น้ำข้างด้านใต้ ได้สร้างขึ้นแต่เมื่อ
เตรียมสู้ศึกคราวก่อน พร้อมกับก่อสร้างกำแพงพระนคร คราวนี้แก้ไขตกแต่ง
ให้แข็งแรงขึ้นและหอรบนั้นของเดิมยังห่างนักให้สร้างเพิ่มเติมขึ้นให้มีทุก
ระยะเส้นหนึ่งรอบพระนคร

2. “วางปืนใหญ่ไว้ระยะแต่ 10 วา ปืนบนเรือจ่ารองมณฑลระยะ
ไกลแต่ 5 วา” ข้อนี้อธิบายว่าปืนบนบ้อมปราการนั้นให้เอาปืนขนาดเขื่อง
ตั้งรายระยะ 10 วาต่อกระบอกหนึ่ง รายปืนขนาดย่อมลงมาระยะ 4 วาต่อ

กระบอกหนึ่ง (จำนวนปืนเห็นจะมากมายหลายพัน ค่ายแนวกำแพง พระนครยาวมาก)

3. “กำแพงพระนคร ขณะนั้นตั้งโดยขบวนเก่า และยังมีได้รื้อลง ตั้งในริมแม่น้ำ พระยารามก็ให้ตั้งค่ายรายไปตามริมน้ำเป็นชั้นหนึ่ง แล้วไว้ปืนจ่ารมณฑกสำหรับค่ายนั้นก็มาก” ข้อนี้อธิบายว่า ความที่กล่าวตรงนี้หมายถึงเฉพาะแต่ด้านตะวันออก (คือตั้งแต่วังจันทร์เกษมลงมาจนวัดสุวรรณดาราราม) ด้านเดียว ดังจะเห็นได้เมื่อเวลารบกัน เพราะด้านตะวันออกนี้ แม่น้ำสักเวลานั้นยังลงทางบ้านม้ามาออกปากข้าวสาร ทางพระนครนั้นก็ต้องขุดคูเมืองอีกชั้นหนึ่ง (ตรงที่เป็นลำแม่น้ำหน้าสถานีรถไฟเดี๋ยวนี้ แต่ยังเป็นคลองแคบ) เรียกว่าคลองชื่อน้ำแนวกำแพงพระนครด้านตะวันออกครั้งนั้นก็ยังมีลึกลงอยู่ (พื้นวัดเสนาสน์) เข้าไปจึงตั้งค่ายรายข้างนอกกำแพงรักษาคูเมืองชั้นหนึ่ง

4. “ให้ปลุก หอโชน ในกลางน้ำใกล้ริมฝั่งออกไป 5 วา รอบพระนคร มิให้ข้าศึกเอาเรือเข้ามาตีริมพระนครได้” ข้อนี้อธิบายว่านอกจากด้านตะวันออก ที่กล่าวในข้อก่อนมีลำแม่น้ำเป็นคูพระนครอยู่แล้ว ให้ปลุกหอโชนลงในลำแม่น้ำ รายเป็นระยะไปทั้ง 3 ด้าน

การเตรียมพระนครรับศึกเป็นการเตรียมล่วงหน้าอย่างพร้อม และแน่นหนา ถึงคราวรบจริงๆ แม้พม่าจะมีกำลังพลมากกว่าหลายเท่าก็ไม่สามารถตีหักเข้าพระนครได้ พม่าเองกลับพ่ายแพ้ไพร่พลล้มตายลงไปมากหากพระยาจักรีไม่ช่วยเข้าเป็นไส้ศึกแล้ว พระนครศรีอยุธยาคงไม่

เสียที่แก่ข้าศึกแน่นอน แต่ด้วยคนชั่วช้าพาดนเป็นไส้ศึกให้แก่ศัตรู
ชาติบ้านเมืองจึงต้องประสบความหายนะ ดังความปรากฏในไทยรบพม่าว่า

“...จนถึงเดือน 7 ยังตีไม่ได้กรุงศรีอยุธยา พระเจ้าหงสาวดีก็ยัง
มีความวิตกด้วยใกล้ฤดูน้ำเข้าแล้วจึงปรึกษากับพระมหาธรรมราชาติดกล
อุบายเอาพระยาจักรีซึ่งได้ตัวไปจากกรุงศรีอยุธยาพร้อมกับพระรามเศว
รนั้นมาเกลี้ยกล่อม พระยาจักรีรับอาสาจะเข้ามาเป็นไส้ศึก พระเจ้า
หงสาวดีจึงแกล้งให้จำพระยาจักรีแล้วเอาตัวไปคุมไว้ในค่ายทางด้าน
ตะวันตกสั่งเป็นความลับให้แก่นายทัพที่ควบคุมให้แกล้งทำละเลย ให้
พระยาจักรีหนีได้ เวลากลางคืนวันหนึ่งพระยาจักรีหนีมาทั้งเครื่องพันธ
นาการเข้ามาหาเจ้าหน้าที่ที่รักษาพระนครทางด้านวัดสบสวรรค์ ครั้นรุ่ง
เช้านายทัพพม่าข้าให้อาผู้คุมมาตัดศีรษะเสียบไว้ที่ริมน้ำให้ไทยเห็นจะมี
ให้สงสัยว่า เป็นกลอุบายของพระเจ้าหงสาวดีสำคัญว่าพระยาจักรีหนีเข้า
มาได้ก็ทรงยินดี ด้วยพระยาจักรีเคยเป็นข้าราชการผู้ใหญ่ ทั้งได้ต่อสู้
พระเจ้าหงสาวดีแข็งแรงเมื่อคราวก่อน จึงตั้งพระยาจักรีให้เป็นผู้บัญชา
การรักษาพระนครแทนที่พระยาราม พระยาจักรีก็ตั้งต้นคิดอุบายทำการ
ทรยศต่างๆ เป็นต้นว่า พระศรีเสาวราชน้องยาเธอพระองค์หนึ่งซึ่งช่วย
บัญชาการรบพุ่งข้าศึกแข็งแรงพระยาจักรีก็ทูลยุยง สมเด็จพระมหินทรวา
จะเป็นขบถจนต้องถูกสำเร็จโทษ ข้าราชการคนไหนมีฝีมือต่อสู้ข้าศึก
เข้มแข็ง พระยาจักรีก็แกล้งย้ายหน้าที่ให้ไปรักษาการทางที่จะไม่มีข้าศึก
เข้ามา เอาคนที่เห็นว่าอ่อนแอมารักษาหน้าที่ที่สำคัญ พระยาจักรีพยายาม
ทำการทรยศมาจนเห็นว่าการรักษาพระนครอ่อนแอมากอยู่แล้ว ก็ลอบให้

สัญญาออกไปยังกองทัพพระเจ้าหงสาวดีจึงให้เข้าระดมตีพระนครพร้อมกันทุกด้าน ก็เสียกรุงฯ แก่พระเจ้าหงสาวดี เมื่อ ณ วันอาทิตย์ เดือน 9 แรม 11 ค่ำ ปีมะเส็ง พ.ศ. 2112 คิดเวลาตั้งแต่ล้อมเมืองมาได้ 9 เดือน

ในพงศาวดารพม่าว่า พอพระเจ้าหงสาวดีได้กรุงศรีอยุธยาแล้ว ในไม่ช้าน้ำก็หลากลงมาท่วมที่ตั้งกองทัพอยู่แต่ก่อนแทบทั่วทุกแห่ง และว่า ถ้าหากพระเจ้าหงสาวดีตีไม่ได้กรุงศรีอยุธยา อย่างซ้ำอีกสักเดือนหนึ่งก็จะต้องเลิกทัพกลับไป เรื่องราวเป็นเช่นนี้จึงน่าเสียใจว่า เพราะไทยทรยศกันเอง หาไม่เห็นจะไม่เสียกรุงฯ ในครั้งนั้นส่วนพระยาจักรีผู้ทรยศนั้น ในหนังสือพงศาวดารพม่าว่าพระเจ้าหงสาวดีจะบำเหน็จให้เป็นเจ้าเมืองพิษณุโลกแต่ชะรอยจะไม่กล้าอยู่ดูหน้าไทยด้วยกันเอง พระยาจักรีจึงสมัครไปรับราชการที่เมืองหงสาวดี และมีปรากฏในเรื่องคำให้การชาวกรุงเก่าว่า เมื่อเสร็จสงครามคราวนี้แล้ว พระเจ้าหงสาวดีเอาพระยาจักรีไปเลี้ยงไว้หน่อยหนึ่ง แล้วพาลเอาผิดให้ประหารชีวิตเสียด้วยเกลียดชังว่าเป็นคนทรยศต่อบ้านเมืองของตน”

ที่กล่าวแล้วจะเห็นว่า ในครอบครัวใด สังคมใด หมู่ใด คณะใด และบ้านเมืองใด มีคนชั่วช้ายู่มาก ครอบครัวนั้น สังคมนั้น หมู่ นั้น คณะนั้นและบ้านเมืองนั้น ย่อมประสบแต่ความหายนะในที่สุด แล้วท่านเล่า ท่านต้องการให้คนทั้งหลายจดจำชื่อท่านในฐานะคนชั่วช้าละหรือ?